ΕΤΟΣ Α ΑΡΙΘ. 9
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΕΝΤΗΡΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΛΗΣ 15
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧΜΑΙ 1000

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΜΕΡΑ

ΣΑΒΒΑΤΟΝ
15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1951
Ἀνατολή ἡλίου: 7.36. Δύσις: 5.05
Σελήνη 16 ἡμέρας
Ἐλευθερίου Ἱερομάρτυρος Ἐπιφανείας
ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕΤΑ ΔΕΚΑ-ΕΞΗ ΕΤΗ

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Ο «ΤΕΧΝΙΤΗΣ»

Δέκα-ἑξ χρόνια ἀπὸ τὴν ὁμιχλώδη καὶ παγερὰν Δεκεμβριανὴν Παρισινὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐώρταζε διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν ἐπέτειον τοῦ πολυσημάντου ὀνόματός του. Εἶναι πολλά, ὅταν μετρᾶται τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν ἡ ἀπουσία του εἰς τὴν κοινὴν ζωὴν τῶν Ἑλλήνων. Φαίνονται ὀλίγα διὰ τὴν προοπτικὴν τῆς Ἱστορίας. Διότι ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐστάθη καὶ κατὰ τοῦτο πρωτότυπος:

Ζῶν ἢ νεκρὸς κρίνεται ἑκάστοτε ἀπὸ τὴν γωνίαν τοῦ Παρόντος.

Ὁ Ἕλλην, ὁ μόνος ἴσως τοῦ αἰῶνος του, ὁ δημιουργήσας Ἱστορίαν, ὁ μαλάξας ὡς πηλὸν τὴν ἐποχήν του, δὲν ἐτοποθετήθη ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου βάθρου τοῦ παρελθόντος. Τόσον ἐταυτίσθη μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐνεργείας ἡ ἀποστολή του, τόσον ἀγνῶς πολιτικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἰδιοσυγκρασία του.

Ὁλόκληρος ἡ πολιτικὴ σχολὴ τῆς πρώτης ἐλευθέρας ἑλληνικῆς ἑκατονταετίας καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ 1940 μέχρι σήμερον περιτόδου χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο κυρίας καὶ διαφόρους τάσεις. Τὴν πρώτην προσωποποιεῖ ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. Εἶναι ὁ πολιτικὸς—παιδαγωγός. Αἱ ἐατρικαὶ του σπουδαί, τὸ ἐπάγγελμά του ὡς ἀνωτάτου ὑπαλλήλου ξένου Κράτους. Ἡ διαβίωσίς του ἐπ' ἀρκετὸν εἰς τὸν τόπον τοῦ Πεσταλόττζι. Αἱ συνθῆκαι τῆς δράσεώς του εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1828, ὅπου δὲν ἦρκει νὰ γίνῃ, ἀλλὰ νὰ ΔΙΔΑΧΘΗ ἡ ὀργάνωσις τῆς Πολιτείας, καθίστων τὸν Κόμητα Ἰωάννην-Μαρία Καποδίστριαν ἀρχηγὸν καὶ Πολιτικόν, μαζὶ Διδάσκαλον, τῆς πολυαιμάκτου, πυρικαύστου καὶ τραχυτάτης Πατρίδος του. Στοιχεῖον τοῦ μεγάλου χαρακτῆρος του ἦτο ἡ ἄκαμπτος ἐκείνη ἠθικὴ τάξις, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ἀτιθάσσους πολεμιστὰς τοῦ Ἀγῶνος, ἠθικὴ συγχυσθεῖσα μὲ τὴν ἰδέαν τῆς Τυραννίδος — τόσον ὑπῆρξεν ἀνένδοτος — καὶ ἤτις τὸν ἐκύλησε νεκρὸν εἰς τὸν νάρθηκα τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ναυπλίου. Διάδοχός του εἶναι ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, μέχρις ἑνὸς δὲ σημείου ὁ Δημήτριος Γούναρης, κατὰ τὴν ἔννοιαν ὅτι τελείως ἄνισοι μεταξύ των, προέτρεψαν τῆς ἐποχῆς των ἢ ἔμειναν ἐξόπισθε της, μὲ κάτι τὸ προφητικὸν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἐκδήλωσίν των καὶ τὸ τραγικὸν μετὰ τὴν ἀποτυχίαν των. Ἀμφότεροι παρουσιάζονται νὰ διδάσκουν μᾶλλον τοὺς Ἕλληνας παρὰ νὰ τοὺς πολιτεύωνται.

Ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἄλλης, τῆς πραγματολόγου παραδόσεως, οἱ πλέον ἔντονοι, ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος καὶ ὁ Γεώργιος Θεοτόκης, δὲν κατώρθωσαν νὰ δώσουν εἰς τὸ ἔργον των τὴν σφραγῖδα τῆς ἐπιτυχοῦς πράξεως, τοῦ εὐτυχοῦς γεγονότος, τοῦ αἰσίου χειρισμοῦ, ὅστις σημειώνει τὴν διαδρομὴν τῶν πράγματι ἀνωτέρων πολιτικῶν τύπων. Μία ἄλλη μορφή, μικτοῦ μᾶλλον περιεχομένου, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ἐθήτευσε καὶ εἰς τὰς δύο σχολάς, χωρὶς νὰ ἱδρύσῃ ἰδικήν του μὲ ἀληθεῖς ἐπιγόνους τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεώς του.

Ὁ Βενιζέλος δὲν ἐλησμόνησε κανένα ἐκ τῶν μεγάλων προκατόχων του. Ἀπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους μέχρι τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη, αἱ κορυφαὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐνεργείας τοῦ εἶναι γνώριμοι, ὄχι ὡς ἱστορικὰ ὑποδείγματα, ἀλλ' ὡς πρόγονοι. Ἀπὸ τὴν νεωτέραν κοινωνιολογικὴν περιθρίζει ἐπιμένει ἀνεπίκτως τὴν ἀρχήν, ὅτι τὸ εὐτυχὲς τετελεσμένον γεγονὸς φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν δικαίωσίν του. Ἡ πολιτική του ἰδιοσυγκρασία ἦτο τόσον ἀνέτως, τόσον αὐθορμήτως, τόσον ἀπολύτως ἀντιπαιδαγωγική. Ἐβεσμεύετο τόσον ἀσθενῶς ἀπὸ φιλοσοφικοὺς ἢ θεωρητικοὺς δισταγμούς, ὥστε ἠνάγκασε κάποτε, ἕνα τῶν στενωτέρων φίλων του νὰ τοῦ εἴπῃ:

— Ὑπάρχουν, κύριε Πρόεδρε, καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν μερικαὶ ἀξίαι, ὅπως καὶ εἰς τὸ Χρηματιστήριον, αἱ ὁποῖαι δὲν γίνονται ἀντικείμενον διαπραγματεύσεως.

Ἀπάντησις:

— Αὐτὸ μαρτυρεῖ, φίλτατε, ὅτι ξέρεις ἀπὸ πολιτικὴν ὅσον ἐγὼ ἀπὸ κινεζικὴν φιλολογίαν.

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος δὲν ἦλθεν ἀπὸ σχολήν. Ἐξεκίνησεν ἀπὸ στρατόπεδον πολιτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ πολέμου. Αὐτὴ ἦτο ἡ Κρήτη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1860 καὶ 1910. Προέκτασις ζῶσα τοῦ Ἑξκοσι-Ἕνα. Δὲν ἔφερεν εἰς τὸν ταξιδιωτικόν του σάκκον ἐγχειρίδια πολιτικῆς θεωρίας, διπλωματικὼν παραδόσεων, ἠθικῆς ἐπιστήμης κατὰ τοὺς ἰδικούς μας στωϊκοὺς ἢ τὸν Κάντ καὶ τοὺς νεοκαντιανούς. Ὁ ἰδικός του σάκκος ἦτο πλήρης ὅπλων. Καὶ ὁ λόγος του αὐτός, γραπτὸς ἢ προφορικός, ξένος ἀπὸ κάθε τι τὸ διαδικαστικὸν ἢ τὸ διδακτικόν, ἦτο ξίφος. Δὲν ἤλθε νὰ μάθῃ τοὺς Ἕλληνας πολιτικήν. Τοὺς ἔρριψεν εἰς τὴν κάμινον τῆς ἐνεργείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκινεῖτο ἀδιακόπως ὁ ἴδιος. Ἂν ὑπάρχῃ εἰς τὴν σύγχρονον ἱστορίαν ἀνάλογος μὲ αὐτὴν ἥρως, εἶναι ὁ Κάμελλος Καβούρ. Ὁ παλαιὸς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ δὲν ἐδεσμεύθη μὲ τὰς παιδαγωγικὰς ἀρετὰς τοῦ Μαντσίνι. Ἐθελήθετο νὰ ἱδρύσῃ τὴν Ἰταλικὴν Ἑνότητα. Οἱ Ἰταλοὶ δὲν κρίνουν τὸν χαρακτῆρα του. Ὁσάκις ἐπέτυχαν κατόπιν αὐτοῦ εἶναι, διότι συνέχισαν τὰς πράξεις του. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Βενιζέλος. Δὲν εἶχε καιρὸν νὰ χάνῃ ἐξετάζων. Ἂν μία πρᾶξις του ἦτο συνεπὴς πρὸς τὰς ἰδέας του καὶ μὲ τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν θεωρίαν τῆς ἐποχῆς. Ἤρκει νὰ ἦτο ἐπιτυχής, νὰ ἐκφράζῃ τελεσφόρως τὸ παρόν, νὰ ἀνοίγῃ τὸν δρόμον εἰς εὐτυχὲς μέλλον. Εἰς τὸ μέλλον τοῦ Ἔθνους του. Ἡ ὑπερτάτη ἀρετή του ὀνομάζεται Ἑλλὰς τοῦ Ἔθνους. Τὰ ἄλλα, τὰ ἀφίνει εἰς τοὺς ὑπομνηματιστάς, εἰς τοὺς σκεπτομένους, εἰς τοὺς θεωρητικοὺς τῆς πολιτικῆς Ἐπιστήμης. Ἐκείνου τοῦ ἀρκεῖ νὰ ὀνομάζεται ἀλάθευτος «Τεχνίτης». Αὐτὸς δὲ ὁ νεκρὸς εἶναι τόσον ζωντανὸς ἀκόμη, ὥστε ἡ Ἑλλὰς νὰ κινῆται μὲ τὴν θυελλώδη ὤθησιν, ποὺ τῆς ἔδωκε πρὸ 40 ἐτῶν.

Β, Β.

Οἱ δύο στὸ Θέρισσο καὶ ὁ τρίτος στὶς Μουρνιὲς ζοῦν σήμερα μὲ τὶς παληὲς ἀναμνήσεις των οἱ τρεῖς αὐτοὶ Κρητικοὶ καπετανάοι, συμπολεμισταὶ τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου. Ὁ πρῶτος ἀριστερὰ εἶναι ὁ Δημήτριος Χναράς ἀπὸ τὶς Μουρνιές, ὁ ὁποῖος, μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του, ἠκολούθησε τὸν Βενιζέλο στὸ Θέρισσο. Ὁ δεύτερος εἶναι ὁ Μανώλης Παπαδάκης. Εἶναι ἀπὸ τὸ Θέρισσο καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐπαναστάτας. Καὶ ὁ τρίτος εἶναι ὁ Ἠλίας Φυτούλης, ἐπίσης ἀπὸ τὸ Θέρισσο, ἀπὸ τοὺς πρώτους συναγωνιστὰς μὲ τὸν Βενιζέλο.

ΣΕΛΙΔΕΣ 3Η ΚΑΙ 4Η : ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ

ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ

ΟΙ ΧΕΙΜΩΝΟΦΙΛΟΙ

Ὑπάρχουν λοιπὸν καὶ χειμωνόφιλοι Ἀθηναῖοι; Νὰ ποὺ ὑπάρχουν, καὶ μάλιστα χαίρουνται καὶ γιορταζουν μὲ τὴν ξαφνικὴ παγωνιὰ ποὺ διέκοψε τὸ δεκεμβριανὸ καλοκαιράκι τῆς Ἀττικῆς ποὺ ὡς προχτὲς μᾶς ἐγλυκαινε τὴν ψυχὴ μὲ τὶς λιακάδες του. Καὶ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἴτανε ποὺ μὲ συνέλαβε χτὲς μέσα στοῦ Ζαχαράτου γιὰ νὰ μοῦ κανει κανονικὴ διαφώτιση.

— Τί πανικὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ σᾶς ἔπιασε, μοῦ λέει μὲ τὸ πρῶτο χιονόνερο ποὺ ραντίσε τὴν Ἀθήνα! Νομίζω πὼς σᾶς παρασύρει σὲ ἀσυγχώρετες ἀδικίες ἡ ἠλιολατρεία σας. Ἐμένα ὁ χειμώνας μοῦ προσφέρει τὶς γοητευτικωτερες ἀπολαύσεις. Τί δὲν σας λέγει μιὰ συγκέντρωση φίλων γύρω στὸ ἀχνιστὸ φλυτζανι τοῦ τσαγιοῦ μὲ μιὰ πρεμη, νόστιμη κουβεντουλα, ποὺ νὰ ἀγγίζει ὅλα τὰ ἐπίκαιρα θέματα ζωφαρσα καὶ ἀνώδυνα. Ἀπὸ τὴν ἐδρα τῆς Ἑλλάδος στὸν Ο.Η.Ε., ὡς τὴν ἀπίστευτη ὑπόθεση τοῦ δράκου τῆς ὁδοῦ Φιλελλήνων, ποὺ ἤρθε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας γιὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐν μέσαις Ἀθήναις τὸν ἐρωτικὸν ἄθλον τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ὡς τὸν τελευταῖον θεαματικὸν ξυλοδαρμὸν τοῦ προέδρου τῶν κριτικῶν τοῦ θεάτρου. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ τὴ γοητευτικὴ συντροφιὰ ὡραίων κυριῶν μαζὶ μὲ λίγους δίσκους ἐκλεκτῆς μουσικῆς. Καὶ νάναι ἀναμμένο τὸ τζάκι καὶ νὰ τρίζουν οἱ φλόγες στὰ κούτσουρα, καὶ ἔξω νὰ λυσσᾶῃ τὸ κρύο καὶ νὰ στιβάζῃ τὸ χιόνι, καὶ νὰ οὐρλιάζῃ ὁ βορᾶς σὰν λυσσασμένο σκυλί,που τὸ νοιώθεις ἀκίνδυνο ἔξω ἀπὸ τὴν καλοκλεισμένη πόρτα. Δρίνα ποὺ μὲ τέτοιον καιρὸ ἀπολαμβάνουμε καὶ στὴ λογοτεχνία μας. Πῆτε μου ποιός Χριστιανὸς δέχεται νἀνοίξῃ ἕνα βιβλίο τῆς προκοπῆς ὅσο βαστᾶ τὸ καλοκαίρι; Ὁ ἥλιος σας, φίλε μου, ποὺ δὲν χορταίνεται νὰ τὸν ὑμνῆτε ὕστερα ἀπὸ ὀχτὼ ὁλόκληρους μῆνες ποὺ μᾶς δυνάστευε, εἶναι ἕνας παράγων διαλυτικός. Μπορῶ μάλιστα νὰ σᾶς πῶ πὼς εἶναι ὁ κυριώτερος ὑπεύθυνος ὅλων τῶν ἐθνικῶν μας ἐλαττωμάτων, Ἀπ' αὐτὸν ἡ ἐπιπολαιότης μας, ἡ τεμπελιά μας, ὁ ρωμαντισμός μας, ἡ φλυαρία μας, οἱ περιττὲς χειρονομίες μας. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ συνέλθουμε εἶναι μιὰ σταθεροποίησῃ τῆς θερμοκρασίας τοῦ τόπου μας. Ἐφέραμε ἕνα Γάλλο βροχοποιὸ γιὰ τὴ λίμνη τοῦ Μαραθῶνα, καὶ τὸν ἐπληρώσαμε γιὰ νὰ τὰ κάνει μούσκεμμα. Ἐγὼ θάφερνα, ἂν ἦταν στὸ χέρι μου, ἕνα χιονοποιόν. Κοιτάχτε γύρω. Μόλις ὁ Ὑμηττὸς ἀλατίστηκε λιγάκι μὲ τὸ προχτεσινὸ χιόνι, οἱ Ἀθηναῖοι μας κατάπληκτοι ἔμειναν ἀγνώριστοι. Τοὺς βλέπεις καὶ δὲν τοὺς ἀναγνωρίζεις. Ἐγγλέζοι εἶναι αὐτοὶ ἢ Ἕλληνες; Ρίχτε, παρακαλῶ, μιὰ ματιὰ στοὺς διαβάτες ποὺ περνοδιαβαίνουν ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο. Βαδίζουν ὅλοι γοργά, δίχως νὰ χαζεύουν δεξιὰ - ἀριστερά, εἶναι σοβαροί, ἀξιοπρεπές, συγκεντρωμένοι στὸν ἑαυτό τους. Οὔτε κρεμαγιαλάδες μὲ ἀνοιχτὰ τὰ λάσια στήθη, οὔτε ἱδρωμένα πουκάμισα. Τοὺς βλέπεις καὶ καταλαβαίνεις πὼς τραδοῦνε ἴσα πρὸς τὸ σκοπό τους, χωρὶς νὰ χασομεροῦν σὲ ἀσκοπα ζίγκ-ζὰκ καὶ παρελκυστικὲς παρεκκλίσεις. Καὶ τὰ λόγια τους εἶναι μετρημένα. Λένε μονάχα ὅσα χρειάζεται νὰ ποῦν. Δὲν στέκονται σὰν ἀστεγοι πρόσφυγες στὰ πεζοδρόμια νὰ λύσουν τὰ ζητήματά τους μέσα στὸ δρόμο καὶ νὰ ἐμποδίζουν τὴν κυκλοφορία. Ὅ,τι δὲν κατώρθωσε ὁ κ. Βρανόπουλος μὲ τὶς κινηματογραφικὲς καὶ τὶς ἐντυπες διατοιγές του ἐπὶ τόσους μῆνες, τὸ ἐπραγματοποίησε μέσα σὲ λίγες ὧρες ὁ χειμώνας. Θαυμάζουμε (Σημ. θαυμάζει ὁ ὁμιλῶν δηλαδὴ) τοὺς Ἐγγλέζους γιατὶ δὲν φλυαροῦν. Λίγα λόγια καὶ σταράτα. Γιατί, νομίζεις; Γιατὶ ὁ τόπος τους εἶναι γεμάτος βροχή, χιονόνερο καὶ ὁμίχλη, καὶ αὐτὰ μπαίνουν μέσα στὸ στόμα τους, ἂν τ'ἀφήσουν πολλὴν ὥρα ἀνοιχτό. Γι' αὐτὸ κι' ἡ γλῶσσα τους ἀποτελεῖται ἀπὸ μονοσύλλαβα, καὶ εἶναι ὅλο σύμφωνα. Ἡ δική μας ἡ γλῶσσα εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ φωνήεντα. Ἀ! Ὲ! Ἠ! Οὔ! Ὅλη τὴν ὥρα δηλαδὴ χάσκουμε καὶ καταπίνουμε λιακάδα καὶ φρέσκον ἀέρα. Ἔπειτα, ἡ μανία μας μὲ τὶς χειρονομίες. Κοίτα αὐτοὺς τοὺς δυὸ διαβάτες. Ἔχουν τὰ χέρια στὶς τσέπες καὶ κουβεντιάζουν.Τὰ λένε δίχως νὰ ταλαντεύουνται, δίχως νὰ χειρονομοῦν σὰν νὰ κάνουν ξιφασκία, δίχως νὰ στρίβῃ ὁ ἕνας τὸ κουμπὶ στὸ σακάκι τοῦ ἀλλουνοῦ σὰν μανιακός. Νομίζει κανεὶς πὼς βρίσκεται στὴ Λρντρα, στὸ Ἐλσίγιοκι, στὴ Σουηδία. Ἂν ἐπικρατοῦσε αὐτὸς ὁ καιρὸς θὰ βλέπαμε ἀκόμα καὶ τοὺς ἠθοποιοὺς μας νὰ παίζουν δίχως νὰ μεταχειρίζωνται τὰ χέρια γιὰ συνεννόηση σὰν τοὺς κωφάλαλους. Αὐτά. Καὶ δὲν θέλω νὰ προσθέσω τὶς ἄλλες εὐτυχίες ποὺ μᾶς προσφέρει ὁ χειχώνας. Τὴ χαρὰ τοῦ χιονιοῦ. Τὶς ἐκδρομὲς στὴ χιονισμένη Πάρνηθα. Τὸ σκί. Τὸ κυνήγι. Τὴν ἐξαφάνιση τῶν γυμνῶν κάλων καὶ τῶν τριχωτῶν γαμπῶν στὶς ξυπόλητες κυρίες. Τὴν κατάργηση τῶν ἀντιαισθητικῶν θεαμάτων τοῦ γυμνισμοῦ στὴ Βουλιαγμένη. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἀνατριχιαστικοὶ σκελετοί, ὅλα τὰ λιπαρὰ γαστερόποδα καὶ ὅλες οἱ φάλαινες τῶν θαλασσίων μπάνιων ἔκρυψαν τὶς ἀσχημιές των ἀπὸ τὰ μάτια μας μόλις ἐξαφανίστηκε γιὰ λίγο ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸ κῦμα τοῦ πανσεξουαλισμοῦ ποὺ καταπῆρε τὴν ἐποχή μας καὶ μὲ τὰ κακουργήματα καὶ τὰ σκάνδαλά του κατήντησε νἄρθῃ στὴν πρῶτη γραμμὴ τῶν κοινωνικῶν μας προβλημάτων, τίνος ἔργο νομίζετε πὼς εἶναι; Τοῦ ἥλιου σας κύριε. Τοῦ περίφημου μεσογειακοῦ σας ἡλιου. Αὐτὸς εἶναι ποὺ βάζει φωτιὰ στὰ αἵματα. Ὁ Γρυπάρης τὸν εἶχε καταγγείλει ἐγκαίρως στὸ μιλοῦντας γιὰ τὸν μήνα Ἰούλιο στὸ ποίημά του τῆς Μανταλένιας λέγει πὼς κάτω ἀπὸ τὶς φλόγες του «πυρωμένο τὸ αἷμα ἀπὸ τὴ ζέστη, σὰν μοῦστος γλυκοπίπερος, σὰν τὸν ἄκρατο βράζει ἡ ἀσβεστη». Μιλοῦσαμε πρὶν γιὰ τὸ δράκο τῆς ὁδοῦ Φιλελλήνων. Νομίζετε πὼς αὐτὸς ὁ σάτυρος θὰ εἶχε τὶς ἴδιες σαδιστικὲς διαθέσεις σὲ μιὰ θερμοκρασία κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν; Ἀμ' δέ! Ἢ πιστεύετε πὼς οἱ δύο ἐρωτομανεῖς μεγαιρες τῆς Σπάρτης θὰ μποροῦσαν νὰ κάμουν τὸ ὁμαδικό, ὀργιώδες μπάνιο τους μὲ τὸν δηλητηριαστῆ ὅταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ κακουργήματος ὑπῆρχε, ὄχι πολύ, μόλις ἕνα δάχτυλο χιονάκι; Μᾶς μιλᾶτε ἀκόμη κατὰ τοῦ χιονιοῦ ἢν ὀνόματι τῆς αἰσθητικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ τοπείου. Μὰ δὲν σᾶς ξεκουράζει ἐπὶ τέλους νὰ δῆτε γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα, τόσο λίγο φεῦ!, τὸ ἑλληνικὸ δουνὸ νὰ ἀλλάζῃ ὄψη;

Ὁ χιονόφιλος σταμάτησε τὴν ἀγόρευση καὶ μὲ κύτταξε προκλητικά.

— Λοιπόν. Τί ἔχετε νὰ πῆτε γιὰ ὅλα αὐτά;

— Θὰ σᾶς ἀπαντήσω αὔριο γραπτῶς, τοῦ ἀπάντησα.

— Καὶ θὰ κρατήσω τὴν ὑπόσχεσή μου.

ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

Ο κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΣΥΝΩΜΙΛΗΣΕ ΧΘΕΣ ΜΕ ΤΟΝ κ. ΗΝΤΕΝ

ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΝΥΠΕΡΘΕΤΩΣ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ Ν' ΑΠΟΣΥΡΘΗ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΣ

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, 14. (Ἰδ. ὑπ.). — Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος εἶχε σήμερον μακρὰν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Βρετανικοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἄντονυ Ἤντεν. Ἡ συνομιλία ἔλαβε χώραν εἰς τὸ Φόρειν Ὄφφις.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐπεσκέφθη τὴν βρετανικὴν πρωτεύουσαν, ἐπιστρέφων εἰς Ἀθήνας ἐξ Οὐάσιγκτων. Κατ' ἐγκύρους πληροφορίας, μεταξὺ τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἐθίγησαν κατὰ τὴν ὡς ἄνω συνομιλίαν, ὑπῆρξε καὶ ἡ στάσις, τὴν ὁποίαν ἐτήρησεν ἡ βρετανικὴ ἀντιπροσωπεία κατὰ τὰς ψηφοφορίας, αἵτινες ἐγένοντο εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν προς ἀνάδειξιν τοῦ τρίτου μέλους τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Γιουγκοσλαβίας, τοῦ ὁποίου ἡ θητεία λήγει τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1952. Ὁ Βρετανὸς ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐξήγησε τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁποίους ἡ Μ. Βρετανία τηρεῖ τὴν γνωστὴν στάσιν της εἰς τὸ ὡς ἄνω ζήτημα. Ὡς γνωστόν, ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἀπέτυχε νὰ λύσῃ τὸ ἀδιέξοδον, σχετικῶς μὲ τὴν ἐκλογὴν τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Λευκορωσίας εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας.

[illegible] κ. Ἄντονυ Ἤντεν, ὁ ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μ. Βρετανίας, παρεκάθησεν εἰς δεῖπνον, τὸ ὁποῖον παρετέθη προς τιμήν τοῦ κ. Βενιζέλου ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἕλληνος πρεσβευτοῦ κ. Λ. Μελᾶ. Ἐγνώσθη, ἐξ ἄλλου, ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος πρόκειται, προ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς Ἀθήνας, νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς Παρισίους, ὅπου θὰ ἔχῃ συνομιλίας μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἀντιπροσωπείαν εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ μὲ Γάλλους ἐπισήμους.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ

Τὴν 7ην ἀπογευματινὴν τῆς χθές, ὁ ἄνευ χαρτοφυλακίου ὑπουργὸς κ. Γ. Βαρβουτῆς, ἐπεκοινώνησε τηλεφωνικῶς μὲ τὸν εἰς Λονδῖνον εὑρισκόμενον ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Βενιζέλον.

Ὁ κ. Βενιζέλος, ἐπανέλαβεν ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς σήμερον ἀναχωρεῖ μεταβαίνων εἰς Γιαρισίους ὁπόσεν τὴν Δευτέραν ἢ Τρίτην θὰ συνεχίσῃ ἀεροπορικῶς τὸ πρὸς Ἀθήνας ταξίδιον συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο κυβερνητικῶν βουλευτῶν κ. κ. Μαύρου καὶ Ἀκρίτα, οἱ ὁποῖοι μετέχουν τῆς ἐν Παρισίοις ἀντιπροσωπείας μας.

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν μετὰ τοῦ κ. Ἤντεν συνομιλίαν του, ὁ κ. Βενιζέλος, ἐτόνισεν ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἐγκαρδία, ἐξέφρασε δὲ τὴν ἱκανοποίησίν του ἐξ αὐτῆς. Χθὲς βράδυ, ὁ κ. ἀντιπρόεδρος, παρεκάθησεν εἰς δεῖπνον παρατεθὲν προς τιμήν του ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Λ. Μελᾶ. Εἰς τὸ δεῖπνον παρέστησαν, μεταξὺ ἄλλων καὶ οἱ δύο Ἄγγλοι ὑφυπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. κ. Νικολς καὶ Νάττιγκ.

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΝ

Ὅσον ἀφορᾷ διὰ τὴν κενὴν ἕδραν τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, ὁ κ. Βενιζέλος ἐξέφρασε τὴν αἰσιοδοξίαν του ὡς προς τὴν ἔκβασιν τῆς ψηφοφορίας τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος.

Ἐγνώσθη σχετικῶς, ἐντεῦθα, ὅτι ἡ ἀπόφασις περὶ ἐμμονῆς μας εἰς τὴν προβληθεῖσαν ὑποψηφιότητα, εἶναι ἀριστικὴ ἐλήφθη δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Βενιζέλου ἀποστείλαντος χθὲς καὶ σχετικὸν τηλεγράφημα.

Τόσον ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος ὅσον καὶ ἐκ τῆς τηλεφωνικῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν κ. Βαρβούτην, προκύπτει ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος ἔχει ὑπ' ὄψιν του στοιχεῖα πείθοντα ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν νέαν ψηφοφορίαν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐξησφαλισμένη.

ΑΙ ΑΝΤΙΑΓΓΛΙΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Εἰς συνέντευξίν του προς ἀπογευματινὴν ἐφημερίδα, ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Πιουριφοῦ, ἐκάκισε δι' ἐντόνων ἐκφράσεων τὴν τακτικὴν ὡρισμένων Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, αἱ ὁποῖαι, ἐξ ἀφορμῆς τῆς Ἀγγλικῆς στάσεως κατὰ τὰς προσφάτους ψηφοφορίας τοῦ Ο.Η.Ε., ἐξετράπησαν εἰς ἀντιαγγλικὰς ἐκδηλώσεις δημιουργοῦσαι πνεῦμα διχασμοῦ μεταξὺ τῆς Δυτικῆς παρατάξεως.

ΣΟΦΟΚΛΗ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΦΩΣ ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΜΑΥΡΗΝ ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὰ τηλεγραφήματα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐκ Λονδίνου.- Ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς Πάτζετ καταργεῖ τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΜΟΥ ΔΙΑ ΤΑ ΕΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Τὴν ἀπόφασίν μου τὴν εἶχα ἤδη λάβει καὶ δὲν ἠσθανόμην ὅτι τὰ πράγματα εἶχαν ἀλλάξει μὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βασιλέως, ὥστε νὰ τὴν ἀναθεωρήσω. Ἀλλ, ἡτο τόσον ἰσχυρὰ ἡ πίεσις τῶν πολιτικῶν μου φίλων καὶ τῶν ἄλλων πολιτευομένων ποὺ εὑρίσκοντο εἰς τὸ Κάϊρον, ὥστε ἠγαγκάσθην ὑποκύψω. Διὰ νὰ μὴ μοῦ ἐπιρριφθῇ ἡ μομφὴ ὅτι ἀρνοῦμαι νὰ ὑπηρετήσω τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα εἰς στιγμὰς τόσον κρισίμους Ἀνέβαλα ὅμως διὰ τὴν τελικὴν ἀπάντησίν μου.

Πράγματι, εἰς τὰς 7

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΜΕΡΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

(ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ)

Αγωνίσθηκε μέ τήν εὐλυγισία τῆς τίγρεως καί μέ τή χάρη τοῦ Ζαρκαδιοῦ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΥ

Ἀπὸ τὶς χιονισμένες κορυφὲς τῆς Ἰδης, κάπου ἴσως ἐκεῖ ἀπὸ τὸ ἄντρον τοῦ Διος, ἕνα καλοκαιριάτικο πρωΐ, ἀποσπασμένος ὅπως βραχος ἀπὸ βραχον κατεβηκε ἀπὸ τὴν ἄγρια, τὴν ἀσπίλη ἑλληνικὴ φυση, ἀπὸ τὶς βαθύτατες πηγὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ μύθου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἕνας ἐφηβος, με τὴ χαρὴ τοῦ Ζαρκαδιοῦ, κατεβηκε πρὸς τὶς ἐρειπωμένες κατοικίες τῶν ἀνθρώπων καὶ τὶς ταπεινωμένες τότε ψυχές των, κατέβηκε μὲ μιὰ μοναδικὴ ἀμείλικτη ἐσωτερικὴ ἐντολὴ νὰ τὶς ἀναπλάσῃ τὶς ψυχες αὐτὲς γιὰ πολλοστὴ φορὰ μεσα στους μακρυνοὺς αἰώνες τῆς Ἱστορίας. Βρισκόταν ἡ Ἑλλὰς τὴν ἐποχὴ ἐκεινη σὲ μια κρίσιμη καμπή, ἡ Ἑλλας τοῦ 97 ποὺ συνέχιζε ἄσημα καὶ ἀδιαμαρτύρητα τὴν ἀναιμικὴν ὑπαρξὶ της. Ὡς Ἔθνος μὰς κατεῖχε ἡ ἀπιστία στὰ πεπρωμένα μας, σχεδὸν ἡ ἀπελπισία. Ὡς πολιτεία μὰς ἐμάστιζε ἡ ἐξάρθρωσι καὶ ἡ στειρότητα τοῦ κρατικοῦ μας ὀργανισμοῦ. Ὡς κοινωνία μὰς ἐχαρακτήριζε ἡ ἀδρανεια, ἡ ἀτονία, ἡ στασιμοτητα.

Καὶ ὅμως ὑπῆρχαν ἀντίθετες φωνὲς — ἀξιόλογες, σεβαστὲς — μὰ ποὺ εἶχαν σταθεῖ ἀνίκανες νὰ συναγείρουν τὸ Ἔθνος. Καὶ οἱ ἰδέες οἱ λυτρωτικες εἶχαν κι' ὁλας προβληθῆ, οἱ λύσεις οἱ σωστικὲς εἶχαν προταθῆ, μὰ ἔλειπε ἡ δυναμι ποὺ θὰ τὶς ἐπέβαλλε καὶ θὰ τὶς ἐπραγματοποιουσε. Ἀνθρωποι καὶ γνωμες ὑπῆρχαν. Ἀκμὰ καὶ ἡ ἀπεγνωσμένη ἐπαναστατικὴ ἀντίδρασι ὑπῆρχε, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκατεύθυντη καὶ ἀσταθής. Ὁλα σχεδὸν ὑπῆρχαν, οἱ σπόροι, οἱ ρίζες, οἱ κλωνοι καὶ οἱ χυμοί, ὅλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ζειδωρον αὔρα ποὺ ὅλα αὐτὰ τὰ μεταμορφωνει μεσα σ' μιὰ νύχτα, σὲ ἀνοιξι καὶ σὲ ἀνθοφορία.

Ὅλα ὑπῆρχαν ἐκτος ἀπὸ τὴν πνοη. Ὅλα ὑπῆρχαν ἐκτος ἀπὸ τὴ δυναμι ποὺ θὰ τους ἔδινε ὑπόστασι πραγματικη. Ὅλα ὑπῆρχαν ἐκτος ἀπὸ τὴν ἑνωτικην ἀρχὴν ποὺ θὰ τὰ συνέθετε σὲ μια ροπη. Ὅλα ὑπῆρχαν ἐκτὸς ἀπο ἐκεινο ποὺ εἶναι τὸ πάν, ὁ ἡγετης, το πρόσωπο. Ὅλα ἐκτος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο ποὺ γραφτο ἦταν νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὶς χιονισμένες κορυφὲς τῆς Ἰδης καποιο καλοκαιριατικο πρωΐ καὶ νὰ γίνῃ ἡ πνοη, ἡ δυναμι, ἡ ἑνωτικὴ ἀρχη, ὁ ταγὸς ποὺ θὰ ὡδηγοῦσε ἐπὶ 25 χρονια μεσα ἀπὸ μυριες περιπέτειες, ἀπὸ ὑψωμους καὶ ξεπεσμούς, το Γένος των Ἑλλήνων.

Σὲ λίγους μῆνες τοτε το Ἔθνος ἀνεκτησε τὴν πίστι του, ἡ πολιτεία τὴν ἀρθρωσι καὶ τὴν ταξι της, ἡ κοινωνια τὸν ρυθμο καὶ τὴν προκοπή της. Σὲ λίγους μῆνες ξυπνησαν οἱ κοιμισμενες ἀρετὲς τῆς φυλῆς καὶ ξαφνικα, σε εἰρηνικὸ καὶ σὲ πολεμικὸ συναγερμό, ὠρθώθηκαν. Ἔθνος πολιτεία καὶ κοινωνία καὶ ἔφθασαν στὴν ὑψηλότερη τους ἀπόδοσι. Ὁ Βενιζέλος εἶχε ὑποσχεθῆ τὴν ἀνόρθωσι καὶ μὰς ἔδινε πολλαπλάσια, τὴν καθολικὴ καὶ σχεδὸν ἀπρόβλεπτα ἐκτεταμενη ἀναδημιουργία καὶ ἀποκατάστασι οὐ ἔνους.

Δὲν εἶναι σκοπὸς μας νὰ ἀναλύσωμε τὸ ἔργο τοῦ αὐτό. Μονο τουτο θέλομε νὰ τονίσωμε : Ἐπεκράτησε σχεδὸν συνηθεια νὰ λέγεται ὅτι μόνο ἡ πρώτη περίοδος τῆς πολιτείας τοῦ (1909 — 1915) ἦταν ἐσωτερικὰ ἀξιόλογη καὶ ὅτι οἱ μεταγενέστερες ἀποτελοῦν ἕνα ξεπεσμο. Πιστεύω πὼς πρόκειται περὶ πλάνης, ποὺ αὐριο θὰ διαλυσῃ ἡ ἀδέκαστη ἱστορία. Πιστεύω ὅτι καὶ οἱ μεταγενεστερες περιοδοι εἶναι ἐξ ἴσου - σημαντικές. Ἰδιαιτέρως δὲ ἡ περίοδος 1928—1932 πιστεύω ὅτι εἶναι ἀπὸ ἀπόψεως ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως τοῦ Κρατους ἡ δημιουργικωτερη περιοδος τοῦ Βενιζέλου.

Ἀλλὰ θὰ μὰς πηγαινε πολυ ἐς μακρος ἡ θεμελίωσι αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ καὶ δεν εἶναι αὐτὴ ἡ σημερινη μας προθεσι.

Πρόθεσί μας εἶναι νὰ ὀνομασωμε τὴν αἰτία ποὺ ἐπέτρεψε στὸν Βενιζέλο στὴν ἀρχὴ της πορειας του καὶ ἀργοτερα οσες φορες, νὰ ξυπνησῃ ναρκωμενες ἀρετὲς τῆς φυλῆς. Πιστευω πως τουτο πρεπει νὰ ἀποδοθῆ στὴν ψυχολογικὴ, στὴν διανοητικὴ καὶ στὴν ἠθικὴ συγγενεια τοῦ Βενιζέλου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἴδια στροφὴ τῆς σκεψης, ἴδιες ψυχολογικες καὶ ἠθικὲς ἀντιδράσεις. Ἴδια σύνθεσι ρωμαντικῆς ὁρμῆς καὶ αὐστηροῦ ὑπολογισμοῦ, ἴδια συμμετρία ἰδεαλισμοῦ καὶ ρεαλισμοῦ, ἴδια εὐστροφη προσαρμοστικότητα. Οἱ ἴδιες ἀρετὲς καὶ οἱ ἴδιες ἀδυναμίες ποὺ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ξαναβρίσκονται καὶ στὸν Βενιζέλο.

Ὅτι εἶναι διάχυτο στὸ λαὸ βρίσκεται συμπυκνωμενο σὲ ἕνα προσωπο ποὺ ἔτσι κατανταει νὰ εἶναι σὰν μιὰ ὑψηλὴ κατάληξι, ἕνα κορύφωμα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐκπορεύεται. Ὁ Βενιζέλος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν τύπος τοῦ Ἕλληνος. Γι' αὐτὸ ταίριασε μὲ τὸν λαὸ αὐτὸ καὶ γι' αὐτὸ διηγειρε ὅλες του τὶς δυνάμεις καὶ τὶς ἀρετές.

Μήπως ὅμως δὲν διηγειρε μονο τὶς δυνάμεις καὶ τὶς ἀρετὲς ἀλλὰ μαζὶ καὶ τὶς ἀδυναμίες καὶ τὶς κακίες ; Μήπως ἐνῶ κατώρθωσε νὰ ξυπνῃσῃ τὶς ἀπὸ παλιὰ κοιμισμένες ἀρετές του, δεν κατώρθωσε νὰ ἀποκοιμίσῃ τὶς ἀπὸ παλιὰ ριζωμένες κακίες του ; Μήπως ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο μερικὲς ἀνεξιχνίαστες ἀκόμη εὐθυνες γιὰ ἕναν ἡγέτη τέτοιας ὁλκῆς ;

Ἡ ἱστορικὴ ἀπόστασι εἶναι μικρὴ ἀκόμη γιὰ νὰ ἐκφερωμε σ' αὐτὸ τὸ πολύπτυχο πρόβλημα τελικες κρίσεις. Μόνο δυο γενικώτερες παρατηρήσεις θὰ ἤθελα νὰ κάμω.

Ὁ Ἕλλην προικίσθηκε ἀπὸ τὴ φύσι μὲ πολλὴ φαντασία καὶ ὑποφέρει παντοτε ἀπο τὴ διαφορὰ τοῦ καλοῦ ποὺ πλάθει μὲ τὴ φαντασία του καὶ τοῦ κακοῦ ποὺ τοῦ φέρνει ἡ πραγματικότητα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι καὶ ἀψικορος, ἀνυπόμονος. Γι' αὐτὸ τὴν ἀκαιρη καὶ ὑπερβολικὴ αἰσιοδοξία του τὴν διτδέχεται γρήγορα ἡ ἀκαιρη καὶ ὑπερβολικὴ ἀπαισιοδοξία του. Γ. αὐτὸ εἶναι καὶ τόσο εὐμετάβολος εἰς τὰ σχέδιά του, στὶς πεποιθήσεις του. Κάθε Ἕλλην πολιτικὸς ἡγέτης ἔχει νὰ πληρώσῃ βαρύτατο φόρο στὴν κυκλοθυμικὴ ψυχικότητα τοῦ λαοῦ μας.

Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα. Ὁ Ἕλλην ἔχει καὶ πρὸς καλοῦ καὶ πρὸς κακοῦ ἕνα ὑπερτροφικὸ ἐγώ. Τὴν ὑπεροχὴ ἑνὸς ἄλλου ἐγὼ ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ δικοῦ του δεν τὴν ἀναγνωρίζει εὐκολα. Κατέχεται γι' αὐτὸ ἀπὸ μιὰ παθολογικὴ δημοκρατικότητα ποὺ συμβιβάζεται μὲ τὴ ἰσότητα ὅλων γιὰ νὰ μὴν ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴ κανενός. Προ παντὸς τὴν πραγματικὴ, τὴν οὐσιαστικὴ ὑπεροχὴ δὲν τὴν ἀναγνωρίζει. Ἀνέχεται εὐκολότερα ἕναν συμβατικὸ ἡγέτη παρὰ ἕναν ἀληθινό, ἰδίως ὅταν ὁ ἀληθινὸς εἶναι μεγάλος σὰν τὸν Βενιζέλο. Ἐτσι ὁ Βενζέλος ἐνῶ εἶχε τόσους λόγους νὰ κερδίζῃ τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ, εἶχε καὶ τουτη τὴν ἰδιότητα, τὸ δυσμενες προνομιο ποὺ κάποια στιγμη σταθηκε σίτια νὰ τὸν χάσῃ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια του.

Ἀλλὰ καὶ κάτι περισσότερο. Ὁ πολιτικὸς γώρος τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς ὅσο καὶ ἂν ὁ Βενιζέλος τὸν μεγάλωσεν εἶναι μικρὸς ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς χώρους τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Ἐθνῶν. Ὅσο τὸν προσέχει κανεὶς τὸν Βενιζέλο στὴν ἀνοδό του τόσο μένει μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ χώρου καὶ τῆς προσωπικότητός του, διατηρήθηκε πάντα μιὰ ἐπιζήμια δυσαναλογία. «Εἶσθε πολὺ μεγάλος, δὲν σᾶς χωράει ὁ τόπος» τοῦ εἶπε κάποτε ἕνας ἀντιπαλόν του, ὄχι γιὰ φιλοφρόνηση, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν ἐπικρίνῃ. Ἴσως ὅμως αὐτὴ νὰ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ βαθυστόχαστες ἐπικρίσεις ποὺ τοῦ ἔγιναν. Γιατὶ καὶ ἂν δὲν εἶναι ἕνα ἐλάττωμα αὐτὴ ἡ δυσαναλογία, πάντως εἶναι ἕνα ἀτύχημα. Καὶ στὴν Ἱστορία τὰ ἀτυχήματα μπαίνουν στὸ παθητικὸ τῶν ἡγετῶν καὶ τῶν ἡρώων.

Ἀλλὰ καὶ τούτη ἡ κρίση δὲν ἰσχύει ἀπεριόριστα. Τὴν ἀπαμβλυνει τὸ γεγονὸς ὅτι παρ ὅλα τοῦτα τὰ προσκόμματα ποὺ προέκυπταν καὶ ἀπὸ τὴ φύση του καὶ ἀπὸ τὴ φύση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ σχεδὸν πάντα παλεύονταν μὲ ἀντίξοες περιστάσεις, κατώρθωσε ὁ Βενιζέλος ἐπὶ ἔτη νὰ προχωρῇ ἀπὸ ἐπιτυχία σὲ ἐπιτυχία. Καὶ ὅταν ἤταν ἀκόμα πεσμένος καὶ ἀναβεματισμένος καὶ ἐξόριστος κατώρθωνε νὰ μένῃ ἀναμολόγητα καὶ στὰ μάτια τῶν ἐγθρῶν του πάντα αὐτὸς ὁ πρώτος Ἕλλην, αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς ἡγέτης ἀπέναντι τῶν τυπικῶς ἡγουμένων, αὐτὸς ἡ δημιουργικὴ θέσι ἀπέναντι τῶν ἁπλῶς ἀονομενων, ἐπὶ 25 ὁλόκληρα χρόνια. Καὶ αὐτὸ τὸ κατώρθωσε γιατὶ ὅλα του τὰ μειονεκτήματα, ὅσα εἶχε σὰν ἄνθρωπος καὶ σὰν γνήσιος Ἕλλην, κατὰ κάποιο μέτρο τὰ ἐξουδετέρωνε μιὰ μεγάλη του ἀρετή. Ἦταν ἀγωνιστής, ἀκούραστος ἀκαταθλητος ἀγωνιστής.

Ἐπὶ μισὸν αἰῶνα ἀγωνίστηκε. Ἀγωνίσθηκε μὲ τόλμη ρψοκίνδυνη. Ἀλλὰ δὲν ριψοκινδυνευε παρὰ μόνον ἀφοῦ ζύγιζε ὅλες τὶς πιθανότητες, καὶ σ' ἐκεῖνες τὶς ἐξαιρετικὲς περιστάσεις ὅπου ἡ πολιτικὴ ζωὴ ἦταν κατ' ἀνάγκην ἕνας κίνδυνος. Ποτὲ δὲν τολμοῦσε, αὐτὸς ὁ μεγάλος τολμηρὸς, παρὰ ἐκεῖ ποὺ ἤταν ἀδύνατος ὁ ἁπλὸς καὶ σίγουρος δηματισμός. Ἀγωνίσθηκε φωτισμένος σὰν ὁραματιστὴς ἀπὸ τὴν φαντασία, γιατὶ πίστευε πὼς ἡ φαντασία εἶναι στοιχεῖο πολιτικῆς σκέψης. νῆμα ὁδηγητικό, μέσα στοὺς λαβυρίνθους τοῦ μέλλοντος. Ἀγωνίσθηκε μὲ τὴν εὐλυγισία τῆς τίγρεως καὶ μὲ τὴ χάρη τοῦ Ζαρκαδιοῦ γιατὶ ἤταν Ἕλληνας ὡς τὸ τελευταῖο κύτταρο τοῦ κορμιοῦ του, ὡραῖος, σὰν φωτοστέφανωμένος, μὲ φυσικὲς καὶ ψυχικὲς χειρονομίες στὶς ὁποῖες δὲ μποροῦσε κανεὶς ν' ἀντισταθῆ. Ναί: Μὲ τὴν εὐλυγισία τῆς τίγρεως.

Αὐτὸς ὁ ἀναθρεμμένος καὶ μεγαλωμένος μὲ τὴν μεγάλη Ἰδέα, αὐτὸς ποὺ τὴν εἶχε φέρει σὲ ἀπόστασι χερολαβῆς ἀπὸ τὴν πραγματοποίησή της, αὐτὸς βρῆκε μέσα του τὸ θάρρος καὶ πῆρε καὶ μόνος του τὴν εὐθύνη νὰ τὴν καταλύσῃ. Βρῆκε, χάρις στὴν εὐλυγισία τῆς τίγρης, τὴν δύναμη νὰ ἀνασυγκροτήσῃ ἐκ βάθρων τὴν πολιτικὴ του συνείδηση καὶ τὴν πολιτικὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ του, καὶ στὰ γερονταματα του τόλμησε καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ λησμονήσῃ τὰ ἀλησμόνητα γιὰ νὰ προχωρήσῃ δημιουργὸς πρὸς νέους ὁρίζοντες.

Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁρίζοντες ; Δὲν μὰς τοὺς ὡρισε. Ἐκεῖ σταματᾶ ἡ προσφορά του. Ἄλλη μεγαλειτέρη δὲν εἶχε δεχθῆ τὸ Ἔθνος ἀπὸ αἰώνες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

Ο Ἐλ. Βενιζέλος στὸ Θέρισσο.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ - ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ

ΤΟΥ κ. Γ. ΒΕΝΤΗΡΗ

—Πότε ἐγνωρίσατε διὰ πρώτην φορὰν τὸν Ἐλ. Βενιζέλον;

—Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1911. Ἤμην ἀρτιγενὴς διδάκτωρ τῆς Νομικῆς καὶ διευθυντὴς τοῦ «Θάρρους» τῶν Καλαμῶν. Οἱ βουλευταὶ τῆς ἐπαρχίας μὲ παρουσίασαν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν ὡς δημοσιογράφον τῆς Φιλελευθέρας Μεσσηνίας. Μὲ ἐδέχθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Μὲ ὑπέταξε ἀπ' ἀρχῆς ἡ ὀξύτης τοῦ βλέμματος καὶ ἡ ἀποφασιστικότης τῆς χειρονομίας. Διὰ πρώτην φορὰν ἔβλεπα πολιτικὸν - πολεμιστήν.

—Ποία στιγμὴ τῆς ζωῆς του ἡ ποία ἐνέργειά του ἢ ἀπόφασίς του σᾶς ἐπροξένησεν τὴν ζωηρότεραν ἐντύπωσιν;

—Ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν — 23 Ἀπριλίου 1923 — ἐντὸς τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Γενεύης εἰς Λωζάννην μοῦ εἶπεν ὅτι ἔρχεται εἰς τὴν Διάσκεψιν, διὰ νὰ «συνεννοηθῇ μὲ τοὺς Τούρκους». Ἐνόμιζα ὅτι μὲ περιπαίζει, διότι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας αἱ ὁδηγίαι ἦσαν ρηταί: «Ὁ Βενιζέλος ἐπρεπε νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν». Ἔκαμα μάλιστα τὴν σχετικὴν παρατήρησιν: «Πῶς θὰ συνεννοηθῶμεν μὲ τοὺς Τούρκους, κ. Πρόεδρε; Μᾶς ζητοῦν 160 ἑκατομμύρια χρυσὲς λίρες ἢ τὴν Χίον καὶ Μυτιλήνην». - «Λοιπόν, ἐγὼ θὰ τοὺς εἰπῶ: Μάλιστα, ἀναγνωρίζω αὐτὸ τὸ χρέος καὶ ἐκεῖνοι θὰ ἀπαντήσουν ἀναγνωρίζοντες ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ πληρώσω».

Μὲ ἐκύτταζε πραγματικὰς εἰρωνικά. Τὴν ἑπομενην ἄφηνε τὸ ἐπισκεπτήριόν του εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Ἰσμὲτ - Πασσᾶ. Ἡ ἑλληνοτουρκικὴ συνεννόησις ἤρχιζε.

—Ποῖον θεωρεῖτε ὡς τὸ οὐσιωδέστερον χαρακτηριστικὸν τῆς πολιτικῆς του προσωπικότητος;

—Ἔτι δὲν ἐδίσταζε νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς τολμηροτέρας ἐνεργείας καὶ τὴν ἀνελαμβανεν ἀμέσως.

—Πότε τὸν εἴδατε διὰ τελευταίαν φοράν;

—Τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1935 εἰς τὸ Παρίσι. Ἐχωριζόμεθα διότι τὸν ἐξενεύριζεν ἡ ἐπιμονή μου νὰ ἐπικρίνω τὸ σχέδιόν του τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ Γεωργίου τοῦ Β'. Διέκρινα εἰς τὸ βάθος ὅτι μὲ ἐλυπεῖτο διὰ τὴν στενοκεφαλιὰν μου. Εἶχε, καὶ δὲν ἠμποροῦσε παρὰ νὰ ἔχῃ δίκαιον.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ὅτε τὴν Ἄνοιξιν τοῦ 1919 ἐπέτυχεν ὁ Βενιζέλος τὴν ἔγκρισιν καὶ τῶν τεσσάρων μεγάλων, Δυνάμεων διὰ τὴν κατάλῃψιν τῆς Ἰωνίας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀντιμετώπισεν ἀμέσως καὶ τὸ πρόβλημα τῆς διοικήσεως τῆς ἀπεράντου αὐτῆς χώρας, ἡ ὁποία κατωκεῖτο ἀπὸ μικτοὺς πληθυσμούς. Θὰ μείνῃ ἀλησμόνητος εἰς ὅλους ὅσοι τότε ἔτυχε νὰ εὑρίσκωνται πλησίον τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἡ ἀστραπιαία ταχύτης μὲ τὴν ὁποίαν συνέλαβε τὸ πρόβλημα καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν λύσιν του. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποὺ ἀπεστειλε τὸ ἱστορικὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸν στρατηγὸν Παρασκευόπουλον διὰ τὴν ἐκκίνησιν τῶν ὁπλιταγωγῶν κὰ ὁποία θὰ μετέφεραν τὰς πρώτας ἑλληνικὰς δυνάμεις εἰς τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης, ὁ Βενιζέλος, ἀπομονωθεὶς εἰς τὸ διαμέρισμά του, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Μερσεντὲς» τῶν Παρισίων, ὅπου ἤρευε ἡ Ἑλληνικὴ Ἀποστολή, ἤρχισε νὰ συντάσσῃ τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κυβέρνησιν μακροσκελῆ τηλεγραφήματα, διὰ τῶν ὁποίων καθώριζε τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον θὰ διοικηθῇ ἡ ὑπὸ κατοχὴν περιοχή. Τὰ τηλεγραφήματα αὐτὰ ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχουν. Εἶναι ὅλα ἰδιόγραφα. Ὅπως συνηθως αἱ διαγραφαί, αἱ διορθώσεις τῆς τὸ κείμενον εἶναι ἐλάγιστα. Τὰ τηλεγραφήματα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ διαβάσῃ κάθε μελετητὴς τῆς ἱστορίας, ποὺ θὰ ἤθελε νὰ σταθμίσῃ κατ' ἀξίαν τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ἕλληνος πολιτικοῦ. Ἐντὸς δυο-τριῶν εἰκοσιτετραώρων ὁ Βενιζέλος προέβλεπε, καθώριζε καὶ ἐρρύθμιζε ὅλα τὰ πολιτικά, στρατιωτικά, οἰκονομικά, διοικητικά, ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ προβλήματα τῆς ἐκτεταμένης μικρασιατικῆς περιοχῆς, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν ἀνελάμβανε, ἐν ὄψει πολέμου. ἡ Ἑλλάς. Ἡ δημιουργικὴ δυνάμις. ἡ ἡ ὀργανωτικὴ ἱκανότης τοῦ ἀνδρὸς βγαίνει ἀνάγλυφος ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔστελνε κατὰ τὰς πρώτας ἐκείνας ἡμέρας τοῦ μικρασιατικοῦ ἐγχειρήματος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Μὲ τὰ πολύτιμα αὐτὰ κείμενα, ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν, ὠργανοῦτο ἓν ὁλοκληρον κράτος.

Ἦτο μεγάλη ἐκείνη ἡ στιγμὴ διὰ τὸν Βενιζέλον. Ἠνοίγοντο νέοι μεγάλοι ὁρίζοντες διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους Καὶ τοὺς εἶχεν ἀνοίξει αὐτὸς μόνος. μαχόμενος καὶ ἐναντίον τοῦ Ἔθνους τοῦ ἀκόμη. Καὶ ὅμως ὅσοι ἔζησαν πλησίον του ἐκείνας τὰς ἡμέρας, πολὺ κοντὰ του, δὲν τὸν εἶδαν θριαμβολογοῦντα. Δὲν τὸν εἶδαν μεθυσμένον ἀπὸ τὴν νίκην του. Πρὸ παντὸς δὲν ἐσκεπτετο τοὺς ἀντιπάλους του καὶ τὴν δικαίωσιν τῶν ἀγώνων ποὺ εἶχε διεξαγάγει ἐναντίον των. Ἦτο ὁλοκληρωτικὰς ἀπησχολημένος μὲ τὸ ἔργον του. Τὸ ὁράδυ, κατάκοπος, κάποτε ἀργὰ τὴν νύκτα, ὅταν ἐπέστρεφε ἀπὸ κανένα διπλωματικὸ γεῦμα. ποὺ ἦτο δι' αὐτὸν δουλειὰ καὶ μόνον δουλειά, ἐραπλωμένος εἰς τὸ κρεββάτι του. συνέτασσε τηλεγραφήματα συμπληρώνοντα τὴν ὅλην διοικητικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ σκέψις του δὲν ἐφησύχαζε ποτέ. Ἦτο ὁλόκληρος ἡ ὑπαοξίς του ἐστραμμένη ποὸς τὸν σκοπόν, πρὸς τὸ ἔργον. Νὰ δώσῃ μορφὴν καὶ φυσιογνωμίαν εἰς τὸ χάος ποὺ εὑρίσκαμεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. "Ὅπως ἕνας καλλιτέχνης ἤθελε νὰ δώσῃ μορφὴν εἰς τὴν ἀμορφον ὕλην. Μόνον ποὺ δι' αὐτὸν ἡ ὕλη δὲν ἦτο τὸ μάρμαρον ἢ ὁ ἤχος, ἀλλὰ ἡ ἱστορικὴ ζωή, ἡ πολιτικὴ ὕλη τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματα αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα καθωρίσθη ἡ πορεία τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ὠργανοῦτο ἡ διακυβέρνησίς του. φανερώνεται ὁ Βενιζέλος ὡς ἕνας καλλιτέχνης τῆς πολιτικῆς. ποὺ διαρκῶς ἐλαναταροῦσε νὰ δημιουργήσῃ νέα σχήματα, νέας διοικητικὰς μορφάς.

Αὐτὰ τὰ διηγεῖται ἕνας αὐτόπτης μάρτυς. Ὁ μάρτυς ἦτο τότε σνεδὸν παιδί καὶ μόνον ἀργότερα ἀντελήφθη τὴν ἀξίαν τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα τότε ἔζησε.

Καὶ ἀκόμη ἓν γαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: Εἶχε ὑπογραφῆ ἡ συμφωνία Τιττόνι—Βενιζέλου διὰ τῆς ὁποίας μᾶς παρεχωροῦντο κατ' οὐσίαν τὰ Δωδεκάνησα. Ἔπρεπε ὅμως νὰ τηρηθῆ ἡ συμφωνία μυστική. Εἶχε δώσει ὁ Βενιζέλος αὐστηρὰς διαταγάς. Αἰφνιδίως τὴν ἑπομένην ἡ εἴδησις δημοσιεύεται εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἔθνος». Μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Βενιζέλος ἐπηκολούθησε θύελλα. Ὁ λαιμός του ἔφραξε ἀπὸ τὸ κακό του καὶ ἔνασε τὴν φωνήν του. Ὁ Νικόλαος Πολίτης ἔτρεχε εἰς τοὺς διαδρόμους τοῦ «Μερσεντὲς» μὲ γάλα κομπό. ποὺ θὰ μαλάκωνε τὸν λαιμὸ τοῦ κ. Προέδρου. Ἀλλὰ νομίζω πὼς τότε ὅλοι ἤθελαν νὰ μαλακώσουν τὸν θυμό του κυρίως, διότι ἦτο ἀποφασισμένος μόλις ἀνακαλύψῃ τὸν ὀχριτόμυθον νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Τὰ ἀναφέρομεν αὐτά, ποὺ φαίνονται αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀσήμαντα διὰ νὰ σημειώσωμεν τὴν ζωηρότητα τῶν ἀντιδράσεων τοῦ Βενιζέλου. τὴν εὐαισθησίαν του. τὴν ψυχὴν καὶ τὸν πόνον ποὺ ἔβαζε εἰς τὸ ἔργον του. Κάθε τι τὸ ἐζοῦσε βαθειὰ καὶ οὐδέποτε ἐπεριφρονοῦσε τὰς λεπτομέρειες.

(Συνέχεια εἰς τὴν 5ην σελίδα)

ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΣΤΗΝ ΑΕΤΟΡΑΧΗ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΣΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΟΥΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΑΣ

ΤΟΥ κ. Γ. ΛΥΔΙΑ

ΧΑΝΙΑ, Δεκέμβριος. — Κατάφορτος εἶναι ὁ τόπος τοῦτος ἀπὸ Ἱστορία! Πλημμυρισμένο νοιώθεις τὸν ἀέρα ἀπὸ τὴν ζωντανὴ ἀκόμα παρουσία τοῦ μεγάλου νεκροῦ ποὺ ἀναπαύεται στὸ Ἀκρωτήρι. Κάθε δρόμος, κάθε γωνιά, κάθε κτίριο θυμίζει τὸ δικό του πέρασμα, ἔχει θαρρεῖς κρατήσει κάτι ἀπὸ τὴν ἰδική του λάμψι καὶ τὴν αἰωνιότητα... Μὰ ὅταν προχωρήσῃς περισσότερο καὶ φθάσῃς στὰ εἰδυλλιακὰ χωριὰ τῆς Κυδωνίας, κι' ἀντικρύσῃς τ' ἀπομεινάρια μιᾶς ἐκπληκτικῆς σὲ ἡρωϊσμὸ καὶ δόξαι ἐποχῆς, νοιώθεις πὼς πέρασες τὸ κατῶφλι τοῦ καιροῦ κι' ἄρχισες ξάφνου νὰ ζῇς τὴν Ἱστορία τὴν ἴδια! Καταλαβαίνεις ἀκόμα, σκαρφαλώνοντας στὶς ἀπότομες πλαγιὲς γιὰ νὰ πᾶς στὸ Θέρισο, γιατὶ ὁ μεγάλος Κρητικὸς ἀγαποῦσε τόσο τὸ ἀπόμερο τοῦτο κομμάτι τῆς φτωχῆς γῆς. ποιὰ ἀνταπόκρισις μυστικὴ ὑπῆρχε τοῦ περιδάλλοντος στὴν ψυχή του...

Σὰν Ἱστορία, τὸ Θέρισο εἶναι πασίγνωστο. Μὰ λίγοι, κι' ἀπὸ τοὺς Κρητικοὺς ἀκόμα, τὸ γνώρισαν σὰν τόπο, παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἀπέχει ἀπὸ τὰ Χανιὰ περισσότερο ἀπὸ ἕντεκα χιλιόμετρα σ' εὐθεῖα γραμμή! Βρίσκεται πίσω ἀπὸ μιὰ σειρὰ κλιμακωτὰ δουνά, ποὺ ἀπότομα σηκώνονται στὴ νότια ἄκρη τοῦ κατάφυτου κάμπου τῶν Χανίων κι' ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα σκαλοπάτια τῶν Λευκῶν Ὀρέων. Μὰ γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς πιὸ σύντομα στὸ Θέρισο, ἂν δὲν θέλῃ νὰ πεζοπορήσῃ ὥρες καὶ ὥρες ἀνάμεσα στὴν ὀργιώδη βλάστησι τῆς γιγαντιαίας χαρουπιᾶς, ποὺ ἐ

Ν. Πλαστήρας — Γ. Παπανδρέου — Α. Σβώλος — Α. Μυλωνᾶς — Ε. Τσουδερὸς — Λ. Ἰασωνίδης — Σ. Κωστόπουλος — Α. Βαμβέτσος

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα ἦτο ἄλλοτε ἡ ὀνομαστικὴ ἑορτὴ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Ἡ «Ἑλληνικὴ Ἡμέρα» ἐθεώρησε χρέος της νὰ κάμῃ ἕνα εἶδος πολιτικοῦ μνημοσύνου καὶ νὰ ἔχῃ τὰς γνώμας Ἑλλήνων, ποὺ ἔζησαν τὴν ἐποχήν του καὶ οἱ ὁποῖοι παρεκλήθησαν νὰ ἀπαντήσουν ἐπὶ τῶν κάτωθι ἐρωτημάτων :

1) Πότε ἐγνωρίσατε διὰ πρώτην φορὰν τὸν Ἐλ. Βενιζέλον;

2) Ποία στιγμὴ τῆς ζωῆς του ἢ ποία ἐνέργειά του ἢ ἀπόφασίς του σᾶς ἐπροξένησε τὴν ζωηροτέραν ἐντύπωσιν;

3) Ποῖον θεωρεῖτε ὡς τὸν οὐσιωδέστερον χαρακτηρισμὸν τῆς πολιτικῆς του προσωπικότητος;

4) Πότε τὸν εἴδατε διὰ τελευταίαν φοράν;

Τὰς ληφθείσας ἀπαντήσεις δημοσιεύομεν κατωτέρω. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ Πανελλήνιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐμόχθησεν ὁ μέγας Κρής, θὰ στρέψῃ συγκινημένην καὶ εὐγνώμονα τὴν ἀνάμνησίν του πρὸς τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀκρωτηρίου, ποὺ ἀπετέλεσε τὴν ἔκφρασιν, τὴν συμπύκνωσιν καὶ τὴν συνισταμένην τῆς αἰωνιότητος, τῆς ἀκτινοβολίας καὶ τῆς μεγαλουργοῦ ρώμης τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων.

ΕΔΩ ΕΓΕΝΝΗΘΗ...

Τὸ σπίτι στὶς Μουρνιὲς ὅπου ἐγεννήθη ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ
(Σοφ. Βενιζέλου)

Ὅλη του ἡ ζωή, ὅλες του οἱ ἐκδηλώσεις ἦταν γιὰ μένα πάντοτε μία ζωηρὴ ἐντύπωσις. Ὅπως ἤταν φυσικὸ παρηκολούθησα ἐκ τοῦ πλησίον τὶς δραματικὲς περιπέτειες τῆς πολιτικῆς του ζωῆς, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ λησμονήσω ποτὲ δύο ἐπεισόδια ποὺ συνδέονται μὲ τὴν παιδική μου ἡλικία. Καὶ μάλιστα ἴσως γι' αὐτὸ νὰ ἔχουν ἀποτυπωθῆ τόσο ἔντονα στὸ μυαλό μου.

Θὰ ἤμουν ὀκτὼ περίπου ἐτῶν, ὅταν μιὰ μέρα μαζὶ μὲ τὸν μακαρίτη ἀδελφό μου, τὸν Κυριάκο, κατεβήκαμε ἀπὸ τὸ σπίτι μας τῆς Χαλέπας στὴ θάλασσα γιὰ μπάνιο. Αὐτὸ γινόταν σχεδὸν καθημερινῶς καὶ ὁ πατέρας μου ἐρχόταν ὡς τὴν ἀκρογιαλιὰ γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὰ παιγνίδια μας στὸ νερό. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὴν ἡμέρα ἐκείνη «ἀνοιχτήκαμε» λίγο καὶ τὸ ρεῦμα ἄρχισε νὰ μᾶς παρασύρῃ. Μικρὰ παιδιὰ ὅπως εἴμαστε, δὲν εἴχαμε τὴ δύναμι νὰ ἀντιστεθοῦμε. Βάλαμε τὶς φωνές. Θυμᾶμαι σὰν καὶ τώρα τὴν σκηνή. Ὁ πατέρας μου γδύθηκε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Ἦταν καλὸς κολυμβητής, καὶ γρήγορα βρέθηκε κοντά μας. Ἐμεῖς φωνάζαμε ἀπελπισμένα πίνοντας ταύτοχρόνως τὸ ἁλμυρὸ νερό. Ἔφτασε πρῶτα τὸν Κυριάκο καὶ τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὴ μέση. Κολύμπησε κατόπιν πρὸς τὸ μέρος μου, ἀλλὰ μβλις μὲ πλησίασε τοῦ ξέφυγε ὁ Κυριάκος. Ἄρπαξε ἐμένα ἀπὸ τὰ μαλλιά, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ τοῦ ξέφυγα. Αὐτὸ δάστηξε λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ τέλος μᾶς ἔβγαλε καὶ τοὺς δυὸ ἔξω. Τὸ πρόσωπό του εἶχε μιὰ ἔκφραση φόβου. Γιὰ πρώτη καὶ τελευταία φορὰ τὸν εἶδα ἔτσι. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ μένει πάντοτε ζωηρὰ χαραγμένο στὸ μυαλό μου.

Τὸ δεύτερο περιστατικὸ ἔχει σχέσι μὲ τὴν ἐπανάστασι στὸ Θέρισο τὸ 1904. Ἤμουν τότε 10 περίπου χρονῶν. Βέβαια δὲν καταλάβαινα τὶ ἀκριβῶς συνέβαινε, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζαμε καλὰ καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Κυριάκος ἦταν ὅτι ὁ πατέρας δὲν βρισκόταν στὸ σπίτι, ἀλλὰ στὰ βουνά. Μιὰ νύχτα μᾶς ξύπνησαν ἀπότομα καὶ μᾶς ἔντυσαν βιαστικά. Στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ μας περίμεναν δυὸ - τρεῖς Κρητικοὶ μὲ τὶς βράκες καὶ μᾶς παρέδωσαν σ' αὐτούς. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ Κρητικοὶ μᾶς ἀνέβασαν στὸ βουνὸ ὅπου συναντήσαμε τὸν ἐπαναστάτη πατέρα μας. Τί εἶχε συμβῆ; Ἐπειδὴ ὑπῆρχε φόβος νὰ πιάσουν ἐμᾶς τὰ παιδιὰ γιὰ νὰ ἐκβιάσουν κατόπιν τὸν πατέρα μας μᾶς φυγάδευσαν στὸ βουνό, ὅπου δὲν ὑπῆρχε πλέον κανένας κίνδυνος.

1910 = 1916 = 1936
(Ν. Πλαστήρα)

Πρωτοαντίκρυσα τὸν Ἐλ. Βενιζέλον εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος κατὰ τὸ περίφημον συλλαλητήριον, τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1910 ὁ ὁποῖος τὴν ἐζήτει Συντακτικὴν συνέλευσιν καὶ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἀπὸ τοῦ ἐξώστου ἐπέβαλε τὴν Ἀναθεωρητικήν. Ἤμουνα τότε μαθητὴς τῆς σχολῆς ὑπαξιωματικῶν. Προσωπικὼς ὅμως τὸν ἐγνώρισα τὸ 1916, ὑπὸ τὰς ἑξῆς συνθήκας: Ἤμουνα λοχαγὸς καὶ μετετέθην ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Λευκάδα. Ποὶν μετεβῶ εἰς τὸ νέον μου Σύνταγμα, ἤλθα εἰς συνεννόησιν μὲ 12 ἄλλους ἀξιωματικοὺς νὰ πᾶμε εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ νὰ καταταγῶμεν εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατόν, διότι ἐθεωροῦσαμε ἀτιμωτικὸν τὸ κήρυγμα τῆς οὐδετερότητος, τὸ ὁποῖον καὶ ἔφερε, ὡς γνωστόν, τὴν ἀποστράτευσιν τοῦ 1916. Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁπόθεν διήλθον διὰ νὰ μετεβῶ εἰς Λευκάδα, συνήντησα μὲ τὸν Πρωτοσύγγελον, τὸν Ἀναγνώστου καὶ τὸν Τότσικαν, οἱ ὁποῖοι συνεφώνησαν ἐπίσης μὲ τὸ σχέδιόν μου. Διὰ νὰ γίνωμεν ὅμως δεκτοὶ εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατόν, ἔπρεπε νὰ ἔχουμε ἕνα συστατικὸν τοῦ Βενιζέλου, ὁ ὁποῖος τότε ἤμενε εἰς το σπίτι, τοῦ Μπενάκη, εἰς τὴν Κηφισιά. Ἀνεβήκαμε, λοιπόν, στὴν Κηφισιά, καὶ τὸν περιμέναμε στὸ σαλόνι τοῦ Μπενάκη. Μπαίνει ζωηρὸς ὁ Βενιζέλος καὶ ἐρωτᾶ:

—Μὲ ποιοὺς ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ:

Τοῦ ἀπήντησα : ὁ

—Εἴμεθα λοχαγοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἀνεχθοῦμε τὴν διάλυσι τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ σύθημα «Κάτω ὁ Πόλεμος». Θέλουμε νὰ πολεμήσουμε καὶ σᾶς ζητοῦμε νὰ μᾶς συστήσετε στοὺς Γάλλους.

—Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ποῦ σκέπτονται σὰν καὶ ἐσᾶς ;

—Πολλοί.

Μετὰ μικρὰν σκέψιν ὁ Βενιζέλος μᾶς εἶπεν :

—Περιμένετε λίγο ἀκόμη. Στὶς 14 Αὐγούστου θὰ καλέσω τὸ λαὸ τῶν Ἀθηνῶν εἰς συλλαλητήριο καὶ θὰ ζητήσω νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴν οὐδετερότητα. Ἡ Ρουμανία βγαίνει σὲ 4 ἡμέρες. Καὶ μολονότι τὸ ξαίρει ἡ Κυβέρνησις, ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ τὴν προδοτικὴ αὐτὴ πολιτική. Τέτοιες εὐκαιρίες μιὰ φορὰ στὰ χίλια χρόνια παρουσιάζονται. Ἡ λοιπὸν τὸ ἑλληνικὸν κράτος ὁλόκληρον θὰ τανθῇ παρὰ τὸ νεῦροὸν τῆς Ἀντάντ. ἢ θὰ ἀναγκασθοῦμε νὰ τὸ χωρίσωμε, μὲ ἔδρα τὴ Θεσσαλονίκη, ἂν τὸ δεχθοῦν οἱ σύμμαχοι, ἢ ἀλλοιῶς, τὴν Μυτιλήνη.

Καὶ στρεφόμενος πρὸς ἐμέ:

—Τὸν ξαίρετε τὸν Φικιώρη; Νὰ πᾶτε νὰ συνεννοηθῆτε μαζί του.

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες, ἔφυγα γιὰ τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης. Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ πρώτη μου γνωριμία μὲ τὸν Βενιζέλο.

2) Δύο κυρίως ἀποφάσεις τοῦ Βενιζέλου ἐπροκάλεσαν τὸν θαυμασμόν μου. Ἡ πρώτη ἦταν ὅταν ἐχώρισε τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ τὴν ὁδηγήσῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀντάντ, εἰς τὴν νίκην τῆς ὁποίας ἐπίστευε. Καὶ ἡ δευτέρα ὅταν, δαμάζων τὴν ψυχικὴν του ὀδύνην ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς, ὑπέγραψε τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης καὶ μὲ ἡμπόδισε νὰ ἐπιτεθῶ κατὰ τῆς Τουρκίας, ὅπως τότε ἐσχεδίαζα. Ὑπετάγην εἰς τὸ τηλεγράφημά του ἐκείνο, ἀλλὰ τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἂν ὁ νοῦς μου δέχεται τὴν συνθήκην τῆς Λωζάννης, ὅμως ἡ στρατιωτική μου ψυχὴ δὲν τὴν δέχεται. Ἀλλὰ καὶ ποιὰ στιγμὴ τῆς μεγαλειώδους του δράσεως δὲν ἦτο ἀξία θαυμασμοῦ;

3) Περισσότερον ἀπὸ ὅλα ἐθαύμαζα τὴν ἀποφασιστικότητά του καὶ τὴν διορατικότητά του. Ἔπαιρνε ἐγκαίρως τὰς ἀποφάσεις ποὺ ἔπρεπε καὶ τὰς ἐφήμοζε χωρὶς δισταγμόν.

4) Τὸν εἶδα διὰ τελευταίαν φορὰν νεκρόν. Εἰς τὸ κρεββάτι του τῆς ὁδοῦ Μπωζὲν εἰς τὸ Παρίσι. Τὸ πρωῒ τῆς 18ης Μαρτίου 1936. Μὲ εἶχε ἀπὸ δραδὺς εἰδοποιήσει τηλεφωνικῶς ὁ Σοφοκλῆς εἰς τὰς Κάννας ὅτι ὁ Πρόεδρος δὲν ἐπήναινε καλά. Ἔπῆρα μὲ τὸ φίλο μου τὸν Μοάτσο τὸ νυκτερινὸ τραῖνο καὶ ἔθθασα ἡμερώματα στὸ Παρίσι. Δὲν τὸν ἐπρόφθασα ζωντανόν».

ΨΥΧΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ
(Γ. Παπανδρέου)

Ἐγνώρισα τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, διὰ πρώτην φοράν, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1914, εἰς τὸ Βερολῖνον, ὅπου συνεπήρωνα τὰς σπουδάς μου εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς Ἐπιστήμας. Προωθυπουργὸς τότε, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, μετὰ τοὺς νικηφόρους Βαλκανικοὺς πολέμους, περιώδευε τὰς εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ Βερολῖνον. Ἐκεῖ, ἐπιτροπῇ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Συνδέσμου», ἐπεσκέφθη τὸν "Ελληνα Προωθυπουργόν, τὸν ὁποῖον, ὑπὸ τὸ κράτος μεγάλης συγκινήσεως, προσεφώνησα, ὡς πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου.

Ἡ ζωηρότερη ἐντύπωσίς μου εἶναι ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν του διὰ τὸ Κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον τοῦ 1916. Ἡ μουν τότε διευθυντὴς τοῦ Πολιτικοῦ του Γραφείου, τὸ ὁποῖον ἦτο συνεχόμενον μὲ τὸ προσωπικόν του Γραφεῖον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου τώρα τὸ Ὑπουργεῖον Ἀεροπορίας. Καὶ ἔζησα τότε ὅλην τὴν ἀγωνίαν του. Εἶχε βεβαιότατην συνείδησιν τῆς σημασίας τοῦ Διχασμοῦ καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασίν τοῦ Κινήματος μόνον, ὅταν ἐπείσθη ἀπολύτως ὅτι δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ μετάπεισις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ ἐπίσης, ὅταν κατώρθωσε νὰ πείσῃ περὶ αὐτοῦ καὶ τὰς Συμμαχικὰς Κυβερνήσεις — διὰ νὰ ἔχῃ τὴν ὑποστήριξίν των.

Τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ἦσαν ἀσφαλῶς καταπληκτικά. Ἡ δημιουργικὴ φαντασία, ἡ ἀσφάλεια τῆς κρίσεως, ἡ φωτεινοτάτη ἀντίληψις, ἡ διαύγεια καὶ ἡ εὐστροφία τοῦ πνεύματος, τὸ ἀξιοθαύμαστον, λιτόν, κλασσικόν, πολιτικὸν ὕφος. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅμως τῆς ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ὅπως ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, δὲν ἀρκεῖ ἡ πνευματικὴ ἱκανότης διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἱστορίαν του. Η ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΝΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΨΥΧΙΚΗ. Τὰ πνευματικὰ χαρίσματα καθίστανται γόνιμα, τιθέμενα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θελήσεως. Καὶ συμβαίνει φυσικὰ τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Ὅ,τι κυρίως τὸν ἐχαρακτήριζεν καὶ τὸν ἐξηγεῖ, εἶναι ἡ ΨΥΧΙΚΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΣ. Εἶναι ἡ ἀπίστευτος ζωτικότης, ἡ ἀδιάκοπος ἀνανέωσις, ἡ ἀφοβία, ἡ τόλμη. Ἡ ἀναζήτησις καὶ ἡ πρόκλησις τοῦ κινδύνου. Ἄλλοι κυβερνῆται καὶ ἄλλοι πολιτικοὶ καταρώνται τὴν ὥραν, ποὺ συναντοῦν εἰς τὸν δρόμον των μεγάλα ζητήματα. Ὁ Βενιζέλος τὰ ἀνεζήτει. Ἀνίχνευεν εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ ἔσπευδε νὰ τὰ προκαλέσῃ. Καὶ ἴσως μάλιστα, ἐνίοτε, νὰ ἔβλεπε καὶεἰς τὰ μικρότερα ζητήματα σημαντικὰς διαστάσεις, διὰ νὰ ἔχῃ τὴν εὐχαριστησιν τῆς μεγάλης πάλης.

Ἐνθυμοῦμαι κάποτε, εἰς περίοδον σχετικῆς ἠρεμίας ὅτι μὲ ἠρώτησεν:

—«Δὲν ἔχομεν ἄλλα μεγάλα ζητήματα πρὸς ἀντιμετώπισιν;..»

Εἶδα διὰ τελευταιαν φορὰν τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, εἰς τὴν Κρήτην, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1934. Μετέβην ἐκεῖ κατόπιν προσκλήσεώς του, τὴν ὁποίαν μοῦ εἶχε διαβιβάσει δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν κ. Γεώργιον Βεντήρην. Εἶχον ταχθῆ τότε ἐναντίον τοῦ συζητουμένου Κινήματος — τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη μετὰ τετράμηνον, τὴν 1ην Μαρτίου 1935 — καὶ ἡ ὁλονύκτιος συνομιλία μας εἰς τὴν Χαλέπαν μοῦ ἄφισε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἤμεινε σύμφωνος. Ἄλλαι ὅμως ἐπιρροαὶ δραδύτερον τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν ἄτυχῆ ἀπόφασιν, ἡ ὁποία, ὑποθέτω, ἐπεσπευσε καὶ τὸν θάνατόν του».

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑ
(Ἀλεξ. Σβώλου)

Τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον ἐγνώρισα ἀπὸ κοντὰ διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1917, ὅταν ἐμπῆκα στὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ συνεργασθῶ ὑπηρεσιακὰ μαζύ του.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Βενιζέλου πυὺ μοῦ ἔκανε τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωσι, γιατὶ ἔδειχνε τὸ βασικώτερο χαρακτηριστικὸ μιᾶς μεγάλης πολιτικῆς φυσιογνωμίας — τὴν Ἱκανότητα δηλ. νὰ μὴ ὑποκύπτῃ σὲ δημοκοπικὲς παροορμήσεις, ἔστω καὶ ἀπέναντι τῶν μεγάλων μαζῶν τῶν φίλων του, ὅταν γενικώτερα συμφέροντα τὸ ἐπιδάλλουν, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ὑπευθύνου ἡγέτου — εἶναι ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ὁμολογιῶν τῶν ἀνταλλαξίμων, κατὰ τὸ 1928, ποὺ ἦταν φυσικὸ νὰ φέρῃ τὸν Βενιζέλο σε ἀντίθεσι πρὸς τὸ τόσο πιστὸ σ' αὐτὸν προσφυγικὸ στοιχεῖο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δὲν ἐσημειώθη αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις καὶ εἶναι πρὸς ἰμὴν τῶν προσφύγων, ἀλλὰ παντως ἡ στιγμὴ ἦταν ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ δείχνεται ὁ πολιτικὸς ἄνδρας. Ὁλόκληρος ἄλλωστε ὁ χειρισμὸς τῶν συνεπειῶν τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς, ἀπὸ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν ἕως τὴν ἑλληνοτουρκικὴ προσέγγισι, εἶναι ἔργον μεγάλου πολιτικοῦ καὶ πράγματι μοῦ ἄφησε τὴν δαθύτερη καὶ διαρκέστερη ἐντύπωσι

Τὸν διέκριναν ρεαλισμός, θάρρος καὶ τεραστία ἀντίληψις.

Τελευταία φορὰ τὸν εἶδα μετὰ τὴν ἐναντίον του ἀπόπειρα τοῦ 1933. Ἤμουν καθηγητὴς καὶ εἶχαμε πάει ὡς ἀντιπροσωπεία τῆς Νομικῆς Σχολῆς νὰ τὸν συγχαροῦμε διότι ἐσώθηκε ἀπὸ τὸν κίνδυνον καὶ νὰ ἐκφράσωμε τὸν ἀποτροπιασμό μας διὰ τὸ ἔγκλημα ποὺ εἶχε σχεδιασθεῖ ἐναντίον του. Θυμοῦμαι τὴν ζωηρότάτη ἔξαψή του καθώς μᾶς περιέγραφε τὴν ἀπόπειρα. Ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶχε πληγωθεῖ ἀκόμα καὶ εἰς τὴν ὑπερηφανειάν του ἀπ' τὴν καταδίωξι τῶν δολοφόνων ποὺ κράτησε τόση ὥρα στὴ Λεωφόρο Κηφισίας. «Σὰν νὰ ἤμουν λυσσασμένο σκυλὶ μὲ ἑκυνηγοῦσαν» ἐπανελάμβανε καὶ ἀγρίευε το πρόσωπό του. Ἦταν ἐπίσης ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶχε δαθύτατα αἰσθανθῆ μεσα του τὴν κατάρρευσι τῆς ἀσφαλείας ποὺ παρέχει ἡ νομιμότης, ὁ σεδασμὸς τοῦ Δικαίου. Καὶ μοῦ ἐτόνιζε πόση σημασία ἔχει τὸ καθήκον τῶν νομικῶν νὰ συντελέσουν στὴν ἐμπέδωσι τῆς βάσεως αὐτῆς κάθε πολιτισμοῦ στὸν ὁμαδικὸ δίο τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι τὴν τελευταία φορὰ ποὺ τὸν εἶδα, μοῦ ἄφισε τὴν ἐντύπωσι ἄνθρώπου ποὺ δὲν ἀγανακτοῦσε μόνο διὰ λογαριασμόν του, ἀλλὰ δ'ἀ λογαριασμὸν ἀξιῶν, θεσμῶν ποὺ εἶχεν ἐκθρέψει καὶ αὐτὸς ὡς πολιτικὸς δημιουργὸς τῆς ἐποχῆς του.

ΗΓΕΤΗΣ
(Ἀ'τ. Κωστοπούλου)

Ἐγνώρισα διὰ πρώτην φορὰν τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον ὡς μικρὸ παιδὶ εἰς τὴν ἰδιαίτεραν μου πατρίδα Καλάμας, ὅπου ἔμεινεν ἕνα δράδυ κατὰ τὴν θριαμδευτικὴν του περιοδείαν εἰς τὰ 1911. Ὁ πατέρας μου, φανατικὸς ὀπαδὸς καὶ θαυμαστής του, ἦταν διαρκὼς κοντά του κατὰ τὰς ἁλίγας ὥρας τῆς διαμονῆς του εἰς Καλάμας καὶ μετέσχε τοῦ γεύματος ποὺ εἶχε δοθῆ προς τιμήν του. Ἐπωφελήθην τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἰδῶ ἀπὸ κοντὰ τὸν ἥρωα τῆς Ἀνορθώσεως καὶ νὰ τοῦ φιλήσω κάποια στιγμὴ τὸ χέρι. Ἀπὸ τότε συνεκράτησα διαρκὼς εἰς τὴν μνήμην μου τὰ ὁλοζώντανα γαλανὰ του ματια,τὸν ἄνετον ἀλλὰ καὶ τόσον θελητικὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον μιλοῦσε σὲ ὅλους καὶ γενικὰ τὴν γοητείαν, τὴν ὁποίαν ἐσκορποῦσε καὶ μετέδιδε σὲ καθέναν ποὺ τὸν ἐπλησίαζε.

Ἔκτοτε μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ τὸν ἰδῶ καὶ τὸν θαυμάσω ἀπὸ πιὸ κοντὰ καὶ ὡς δουλευτὴς (1928) καὶ ὡς ὑπουργός του (1932). Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ θεωρῶ ὡς μίαν ἀπὸ τὰς πιὸ χαρακτηριστικὰς στιγμὰς τῆς ἐνδόξου σταδιοδρομίας του εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον διεκήρυξε πρὸς τοὺς πλέον ἀφωσιωμένους πολιτικούς του ὀπαδούς,τοὺς πρόσφυγας, καὶ μάλιστα εἰς τὰς παραμονὰς τῶν γερουσιαστικῶν ἐκλογῶν τοῦ 1929 ὅτι ἔπρεπε νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ κἀδε ἀπαίτησιν εἰσπράξεως τοῦ ὑπολοίπου τῆς ἀποζημιώσεως των δὶὰ τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν εἰς Τουρκίαν περιουσίαν των. "Ηταν ἕνας πραγματικὸς ἡγέτης, ὁ ὁποῖος καθωδήγει τὰς μάζας ἀντὶ νὰ ρυμουλκῆται ἀπὸ αὐτάς.

Τὸ κύριον γνώρισμα τῆς πολιτικῆς του προσωπικότητος εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὁ ὀξύτατος ρεαλισμός του, ἐν συνδυασμῷ μὲ μίαν αὐτοπεποίθησιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐχάριζεν ἡ ἀγωνιστικὴ καὶ αἰσιόδοξος ἰδιοσυγκρασία του.

Τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον εἶδα διὰ τελευταίαν φορὰν ὀλίγας ἡμέρας προτοῦ ἀναχωρήσω διὰ Κρήτην ὅπου τὸν εὗρε τὸ μοιραῖον Κίνημα τοῦ 1935. Ἔφερεν ἀκόμη ζωηρὰ τὰ ἴχνη τοῦ ἐκνευρισμοῦ ἀπὸ τὴν δολοφονικὴν ἐναντίον του ἀπόπειραν ἀλλ' ἦτο πάντοτε γεμᾶτος δραστηριότητα καὶ αἰσιοδοξίαν. "Οταν τὸν ἀπεχαιρέτησα, μοῦ ὑπενθύμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπισπεύσω μίαν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν μοῦ εἶχε ἀναθέσει σχετικὰ μὲ τὴν Ἀναθεώρησιν τοῦ τότε ἐν ἰσχύει Συντάγματος τοῦ 1927 πρὸς τὸν σκοπὸν τονώσεως καὶ ἐνισχύσεως τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξουσίας. "Οταν δὲ τοῦ ὑπέμνησα, χαριτολογῶν, ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἦτο Ἀρχηγὸς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως καὶ ὄχι πρόεδρος Κυβερνήσεως ἐστήλωσεν ἐπάνω μου τοὺς φάρους τῶν ματιῶν του καὶ μοῦ εἶπε χαρακτηριστικά :

— Αὐτὸ δὲν ἔχει κα,μμίαν σημασία. Ὁ πολιτικὸς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμος νὰ ἀναλάδῃ τὴν Ἐξουσίαν.

Αὐτὰ ἦταν τὰ τελευταῖα λόγια ἀκουσα ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ τελευταία φορὰ ποὺ τὸν εἶδα».

ΤΟ ΣΘΕΝΟΣ ΤΟΥ
(Ἀλεξ. Μυλωνᾶ)

Τὸν ἐγνώρισα το 1910 ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν ἱστορικόν του πρῶτον λόγον προς τὸν Ἀθηναϊκὸν λαὸν εἰς τὴν Πλατεῖαν Συντάγματος, καθ' ὃν ἔδειξε τὴν καταπληκτικὴν ἐπιδολήν του ἐπὶ τοῦ πλήθους.

Δὲν εἶναι μόνον ὅτι συνήγειρε καὶ ἐνεψύχωσε τὸν Ἑλληνικὸν λαόν μετὰ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν περιελθεῖ οὔτος, οὐδὲ ἡ σύλληψις, πραγματοποίησις καὶ θαυμαστὴ ἐπιτυχία τῆς Βαλκανικῆς Συμμαχίας τοῦ 1912. Δὲν εἶναι μόνον ἡ διαυγής του καὶ στιδαρὰ κατεύθυνσις τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Οὐδὲ ἡ ἐσωτερικὴ ἀναδιοργάνωσις. Εἶναι καὶ τὸ τιτάνειον σθένος τοῦ διὰ νὰ παραμείρῃ χάριν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, καὶ δὴ ἀμυνόμενος τοῦ Δημοκρατικοῦ μας Συντάγματος, κάθε ἐσωτερικὸν ἐμπόδιον κτὶ ἡ δικαίωσίς του διὰ τὴν ριζικότητα τῶν ἀποφάσεων του ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους. Καὶ τοῦτο μολονότι ἦτο ἀρχηθὲν ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ τῆς Βασιλείας καὶ παρεμεινε μέχρις ἐσχάτων.

Οὐσιωδέστερον χαρακτηριστικὸν τῆς πολιτικῆς του προσωπικότητος εὑρίσκω τὸ ἀκαταδλητον ἀλλὰ καὶ συνετὸν του θάρρος καὶ ἡ ἠφαιστιώδης ψυχική του δύναμις, χωρὶς τὴν ὁποίαν ἡ πολιτικὴ μεγαλοφυΐα του δὲν θὰ ἦτο ἀρκετή. Καὶ τοῦτο, νομίζω, ὑπερτερεῖ τοῦ ἐπίσης μεγάλου Τρικούπη, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχικὴ δύναμις συνεκρατεῖτο ἐντὸς συντηρητικῶν ὁρίων.

ΚΤΗΜΑ ΕΣΑΕΙ
(Λεων. Ἰασωνίδη)

Εἰς μὲν τὸ Κόμμα του ἀνήκω ἀπὸ τοῦ 1910, ὅτε ἤμην φοιτητὴς εἰς τὴν Τουρκικὴν Νομικὴν Σχολὴν Κωνσταντινουπόλεως. Τὸν ἐγνώρισα δὲ κατὰ τὸ 1920, ὅτε ὡς Προεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως των Ποντίων ἐν Βατούμ κατῆλδον μετ' Ἐπιτροπῆς εἰς Ἀθήνας πρὸς Αὐτόν, ἵνα ζητήσω τὴν «Ἀνεξάρτητον Δημοκρατίαν τοῦ Ποντου».

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐνεσάρκωνε τὴν Μεγάλην Ἰδέαν. Ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα κυρίαρχον δύο ἠπείρων καὶ πέντε θαλασσῶν. Ἀλλ' ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ὑπ' Αὐτοῦ ἵδρυσις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἑλλάδα «Κτῆμα ἐσαεί».

Ὡς χαρακτηριστικὰ του εὑρίσκω τὴν ὀξύνοιαν, τὴν ταχύνοιαν, τὴν ἐνάρετον διπλωματικότητα, Ἡ ἀπάντησίς του προς τὸν Γερμανὸν Πρέσδυν ἀρξαμένου τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ἀποδεικνυει τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ Ἀνδρός.

Τὸν ἐπεσκέφθην εἰς Χαλέπαν τῷ 1934, ὅτε καὶ ἐφωτογραφήθην μετ' Αὐτοῦ. Τὸν εἶδα καὶ νεκρόν, ὅτε ἐστάλην καὶ ἐγὼ ἐκ μέρους του Κόψματος εἰς Πρίντεζι πρὸς παραλαδὴν τῆς σοροῦ του.

ΤΑ ΑΓΝΩΣΤΑ
(Ἀλ. Βαμβέτσου)

Τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον ἐγνώρισα ἀπὸ μακρυά, ὅταν νεαρὸς φοιτητής, παρηκολούθουν μὲ ἐνθουσιασμὸ εἰς τὰς «Ἀθήνας» τὸ Πῶπ τὸν ἀγῶνα τοῦ Θερί